

КУЛЬТУРНІ ПРОЕКТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИМ КОНФЛІКТАМ

Україна, котра ціною людських життів відвойовує свій культурний простір, і водночас простір європейської цивілізації, слугує сьогодні прикладом цивілізаційного конфлікту, який перетворився на військовий. В ситуації конфлікту та кризи культура працює як суспільний імунітет і як останній форпост здорової критики. Культура є довгостроковим інструментом впливу на суспільство, і не минає, не зважаючи на жодні соціальні катаклізми. Збереження та актуалізація культурної спадщини є одним з головних пріоритетів цивілізованих країн, які вбачають в ній не лише каталізатор національного гуманітарного розвитку, але й своєрідний медіатор міжкультурного діалогу.

Культура та креативні індустрії є результативними інструментами політики «м'якої сили». Поняття «м'якої сили» (soft power) має безліч визначень. Традиційне визначення вказує на використання культурного, інформаційного та інтелектуального впливу країни на оточуючий світ. Краса і глибина внутрішнього змісту пам'ятки культури можуть значно більше сказати носію іншої культурної традиції, ніж заклики та декларації. Останнім часом значно зросла зацікавленість культурної спільноти всього світу до Трипільської культури, що належала першим землеробам на теренах України. Вона є одним з найбільш приголомшливих феноменів неоліту на східноєвропейських рівнинах V-IV тис. до н.е. Її дослідження дає можливість заповнити білі плями у прадавній історії не тільки України, а й Східної Європи.

¹ Керівник американсько-французького благодійного фонду Search Foundation

Однією з найбільш захоплюючих таємниць цієї культури є так звані поселення-гіганти в Україні. Найбільш важливі з них 11 поселень між річками Південний Буг і Дніпро є частиною нещодавно створеного державного історико-археологічного заповідника "Трипільська культура".

Враховуючи обмеженість матеріальних ресурсів України в умовах зовнішньої агресії з боку східного сусіда та економічної кризи, Благодійний фонд "Search Foundation" здійснює фінансову підтримку Трипільської експедиції Інституту археології НАНУ, що вже п'ятнадцятий рік поспіль (2001-2016 р. р.) проводить великі за обсягом польові дослідження на найбільшому давньоземлеробському поселенні-гіганті Трипільської культури біля с. Тальянки (450 га), на Черкащині, де було здобуто велику кількість унікальних предметів енеолітичної доби та нову інформацію з давньої історії України.

У 2013-2015 р. р. Трипільською експедицією біло відкрито унікальні гончарні горни дуже складної технологічної конструкції взагалі невідомих для світу нео-енеолітичної доби (подібні з'являються лише у античний час), - вже зараз ці об'єкти набули світового значення й обговорюються у археологічних колах Великобританії, Німеччини, Франції, Румунії тощо. Зараз (2016 р.) експедицією досліджується четверте житло в групі жител (великосімейної громади) до яких відноситься сім'я гончарів.

Завдяки можливості роботи експедиції, в ній щорічно проходять археологічну практику й набувають досвіду студенти Національного університету "Києво-Могилянська академія", Київського Національного університету ім. Т. Г. Шевченка, Київського Національного педагогічного університету, Уманського державного педагогічного університету та багатьох інших. Вже цього року у другій половині червня – першій половині липня на базі експедиції пройшли археологічну практику понад 70 студентів означених ВУЗів.

Вперше в українській археології, завдяки фінансовій підтримки Благодійного фонду "Search Foundation", були проведені широкомасштабні

експерименти по моделюванню давніх жител трипільської культури, які надали унікальну інформацію для вивчення проблем домобудівництва.

Так само, завдяки Благодійному фонду "Search Foundation", було проведено значну кількість міжнародних конференцій в яких приймали участь науковці з Великобританії, Франції, Німеччини, Румунії, Польщі Молдови, Болгарії, Ізраїлю, Росії, публікувалися їх матеріали й тези доповідей.

Треба відзначити, що світ побачили англomовні видання колективних монографій (дев'ять книжок), присвячених роботам Трипільської експедиції, завдяки яким наукова світова громадськість змогла розширити свою уяву щодо Трипільських старожитностей України.

Україна дуже потребує таких важливих меседжів для європейських партнерів та інвесторів про те, що український народ пам'ятає свою історію, пишається історичними зв'язками з Європою, і Київ, як столиця, показує приклад історичної спадкоємності. У липні 2015 року, за ініціативи громадських організацій «Київ.Стратегія 2025», «Чотири Королеви», мера Києва Віталія Кличка, посольства Французької республіки в Україні, Міністерства культури України, вперше проведено Міжнародний фестиваль мистецтв «Anne de Kiev Fest». Основною подією фестивалю стала презентація моделі пам'ятника королеві Анні, яка відбулась на території Національного заповідника «Софія Київська». Автори пам'ятника – Костянтин Скрытуцький та Федір Баландін. Цього року «Anne de Kiev Fest» пройшов вдруге і завдяки співпраці з Фондом Кличка та французьким меценатом Бертраном Костом проект пам'ятника Анні було реалізовано. Головна ідея, яку автори намагалися донести українцям, – Україна не вступає до Європи, вона до неї повертається. У цьому сенсі постать Анни Ярославни найбільш показова, а її батько, Ярослав Мудрий, був одним з перших євроінтеграторів в історії України.

Однак, за останні роки незалежності України посилюється вплив соціально негативних явищ, котрі порушують громадський спокій. Тенденція

зростання рівня правового нігілізму, політичної конфліктності, жорстокості, безжальності та насильства серед населення призводить до зниження рівня моральності, системному заподіяння шкоди законним правам та інтересам громадян і суспільству, інтересам держави в цілому. Відомо, що принижена особистість і нація не може бути толерантною – вона розчиниться в системі множинної ідентичності, ставши ресурсом для розвитку інших спільнот. Українцям треба спочатку вдовольнити свої культурні права на самовизначення і розвиток – стати собою.

Важливим для інтеграції, формування нових цінностей, плекання нових ідей є створення різноманітних форм культурного співробітництва та комунікацій між українськими і зарубіжними митцями та виробниками креативного продукту.

Зокрема, видається важливим для України, реалізований за нашої підтримки проект, спрямований на популяризацію монументального мистецтва, яке вже не перший рік являється світовим трендом. Мурал, написаний на стіні охолоджуючої башти 5-го недобудованого реактора ЧАЕС. Створення цього арт-об'єкту було приурочено до 30-ї річниці чорнобильської трагедії. Автором великого настінного граффіті став відомий австралійський художник Гвідо ван Гелтен (Guido van Helten). За основу він взяв фотографію одного з ліквідаторів аварії, яка була зроблена відомим українським фотографом-репортером Ігорем Костіним (1936 – 2015), який сам знаходився безпосередньо на ЧАЕС під час катастрофи і документував всі події на фотоплівку та отримав при цьому велику дозу випромінювання. Це фото ліквідатора стало відомим в світі і десятки світових авторитетних ЗМІК його надрукували. Незважаючи на обмежений час перебування поблизу зруйнованого реактора, настінна робота Гвідо ван Гелтен виявилася дуже якісною та реалістичною, що відображає увесь трагізм ліквідації наслідків катастрофи. Усі витрати, пов'язані з виробництвом мурала та перебуванням його австралійського художника в Україні, взяв на себе Благодійний фонд «Майбутній Київ», до якого активно долучився меценат

Бертнан Кост. За останні роки на будинках і спорудах Києва з'явилося багато оригінальних муралів, що є культурними проектами фонду.

Творчість, нові ідеї та інноваційність – це передумова виробництва якісно нового культурного продукту, який потребує розповсюдження та комерціалізації. Символом звільнення від тягаря минулого стала тимчасова інсталяцію іранського митця Махмуда Бахші "Безкінечне святкування" (Endless Celebration) на місці поваленого пам'ятника Леніну на бульварі Тараса Шевченка в Києві. Відкриття інсталяції 7 листопада 2016 р. відбулося у рамках проекту "Суспільна угода" (<http://izolyatsia.org/ua/project/social-contract>), присвяченого проблемі взаємодії суспільства з пам'ятними об'єктами та спрямований на створення дискусійного майданчика з залученням арт-фахівців, представників влади та суспільства для обговорення статусу та функціонування пам'ятних об'єктів у міському середовищі на прикладі пам'ятника Леніну в Києві. Саме повалення пам'ятника Леніну в Києві у грудні 2013 року стало символом процесу декомунізації, з приводу якого в українському суспільстві й надалі точиться полеміка. На наш погляд, Україні сьогодні конче необхідна нова, більш інтегрована модель культурно-інформаційного простору, в центрі якої – творча енергія нового креативного класу, що активно формується в Україні.

ВИСНОВКИ

1. Україна володіє величезною культурною спадщиною, не поступаючись в цьому відношенні найрозвинутішим країнам Європи. Вона є цікавою для Європи з огляду на багатство власної культури, як традиційної, так і сучасної. Саме тому вбачається надзвичайно важливим зміцнення присутності української культури в інформаційному закордонному просторі.

2. Народом Європи, серед яких є український народ, слід розраховувати на культурну дипломатію для нарощування соціально-економічної стабільності в своєму регіоні та протидії міжцивілізаційним конфліктам.

3. Досвід культурної політики Європейського Союзу стверджує, що вироблення її механізмів та конкретних інструментів втілення є неможливим поза участю культурної громадськості.

4. Інтеграція України до європейського та світового гуманітарного простору, неможлива без врахування важливості культурного співробітництва та культурних обмінів.

5. Використання «м'якої сили» потребує значного часу і відповідної підготовчої роботи, позаяк її ефективність визначається формуванням позитивних цінностей.